

ΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΡΕΔΡΟΣ Ε.Τ.
ΤΟΥ ΠΡ. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΕΞΕΛΙΣΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΝΑ
ΔΙΑΠΡΕΠΟΥΝ.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ STEPHEN HAWKING.

Περίληψη

Δεδομένου ότι η αναπηρία είναι συνυφασμένη με τα αρρωστημένα γονίδια και τα ατυχήματα, τα άτομα με αναπηρία υπάρχουν από τότε που υπάρχει ο άνθρωπος. Ένα τέτοιο άτομο ήταν ο Stephen Hawking, ζωντανό παράδειγμα προσαρμοστικότητας και πάθους για τη ζωή και τη δημιουργία. Ένας άνθρωπος με καθολική αναπηρία, καθηλωμένος σε αναπηρικό καροτσάκι, διέψευσε τους γιατρούς που του έδιναν δύο χρόνια προσδόκιμο επιβίωσης και κατόρθωσε να δημιουργήσει οικογένεια, να ερευνήσει το σύμπαν και να αναγνωριστεί ως ένας από τους σημαντικότερους αστροφυσικούς του κόσμου. Η θεωρία του για τις “μαύρες τρύπες” ήταν πρωτοποριακή και άνοιξε δρόμους στους συναδέλφους του για την περαιτέρω μελέτη του σύμπαντος. Όλη η ζωή του και η επιστημονική του ενασχόληση είναι παράδειγμα προς μίμηση τόσο για τα άτομα με αναπηρία όσο και για όλους εμάς τους “υγιείς”.

Λέξεις κλειδιά

αναπηρία, γονίδια, ατυχήματα, προσδόκιμο επιβίωσης, οικογένεια, αστροφυσικός, πάθος για ζωή και δημιουργία.

Εισαγωγή

Μέχρι να υπάρχουν αρρωστημένα γονίδια και ατυχήματα θα υπάρχουν και άτομα με αναπηρία. Αναπηρία που αναφέρεται στα αισθητήρια όργανα, στην κινητικότητα, στη συναισθηματική κατάσταση, στη νοημοσύνη κ.ά. Αυτό σημαίνει, ότι όλοι είμαστε εν δυνάμει άτομα με αναπηρία, αφού δεν ξέρουμε τι μπορεί να μας συμβεί από τη μια στιγμή στην άλλη.

Τα άτομα με αναπηρία, ανάλογα με το είδος και τον βαθμό της αναπηρίας, εάν δεν έχουν αποδοχή και υποστήριξη, συχνά έχουν δυσκολίες στην ενδοπροσωπική και διαπροσωπική τους προσαρμογή, ενώ σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να έχουν ακόμη και πρόβλημα επιβίωσης. Ωστόσο, όλοι ξέρουμε άτομα με αναπηρία, τα οποία έχουν επιτύχει υψηλούς στόχους στην προσωπική τους ζωή και έχουν συμβάλει σοβαρά στην πρόοδο της επιστήμης και του πολιτισμού. Ένα τέτοιο άτομο ήταν ο Stephen Hawking (Στίβεν Χόκινγκ), διάσημος αστροφυσικός, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Κέϊμπριτζ της Αγγλίας, η ζωή και το έργο του οποίου περιγράφονται παρακάτω.

Ιστορικά, η αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία ποικίλει από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία – απόρριψη ή αποδοχή – ανάλογα με τις αντιλήψεις και τα ιδεώδη που επικρατούν. Σήμερα, τα άτομα αυτά τείνουν να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τα άλλα άτομα. Αυτό βοηθάει, ώστε να εξελίσσονται κανονικά και να πετυχαίνουν τους στόχους τους.

Ποιος ήταν ο Στίβεν Χόκινγκ

Ο Στίβεν Χόκινγκ γεννήθηκε στην Αγγλία το 1942 και πέθανε στην ίδια χώρα το 2016, σε ηλικία 76 ετών. Παντρεύτηκε την Τζέιν και απέκτησαν τρία παιδιά: την Λούσι, τον Ρόμπερτ και τον Τίμοθι. Σπούδασε στο πανεπιστήμιο του Κέϊμπριτζ. Στο ίδιο Πανεπιστήμιο έκαμε και τις μεταπτυχιακές του σπουδές για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος. Ως φοιτητής διακρίθηκε για τις άριστες επιδόσεις του στα μαθηματικά και τη φυσική.

Ο Χόκινγκ ήταν ο άνθρωπος – σύμβολο της προσαρμοστικότητας και του πάθους για τη ζωή και τη δημιουργία. Ξεπέρασε την αναπηρία του, τα όρια που μερικές φορές η αναπηρία επιβάλλει και τα όρια της επιστημονικής γνώσης και της δημιουργίας. Αστροφυσικός, μαθηματικός και συγγραφέας, αλλά πάνω απ' όλα ελεύθερο και ανυπότακτο πνεύμα (Γιαννούσης, 2018,).

Ο Χόκινγκ, ένας άνθρωπος με καθολική αναπηρία, που μιλάει και επικοινωνεί μόνο μέσω Η/Υ, παράλυτος, καθηλωμένος σε αναπηρικό αμαξίδιο, κατάφερε να ζήσει με πάθος, να διαψεύσει τους γιατρούς, που του έδωσαν δύο χρόνια προσδόκιμο επιβίωσης, να δημιουργήσει οικογένεια και να γίνει ένας από τους διασημότερους αστροφυσικούς επιστήμονες της εποχής του. Ένας επιστήμονας που δεν σημείωσε μόνο μεγάλες ανακαλύψεις, αλλά κατάφερε να τις εκλαϊκεύσει, ώστε να γίνουν κτήμα όλων και να συμβάλει έτσι σημαντικά στην πρόοδο της επιστήμης (Χρηστάκης, 2006).

Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022

Κατά την περίοδο των μεταπτυχιακών του σπουδών παρακολούθησε με τον καθηγητή του Ντένις Σκιάμα μια διάλεξη με θέμα τις μαύρες τρύπες. Ο Χόκινγκ επηρεασμένος από την διάλεξη αυτή συνέλαβε την ιδέα, ότι οι μαύρες τρύπες ίσως είναι μέρος της δημιουργίας του σύμπαντος και αποφάσισε να συνεχίσει τη διατριβή του με το θέμα αυτό (Δροσινού, 2022: 380). Όταν τέλειωσε τη διατριβή του την παρουσίασε στην Επιτροπή Εξετάσεων του Κέϊμπριτζ και υποστήριξε την άποψη, ότι μια μαύρη τρύπα δημιούργησε το σύμπαν κατά τη Μεγάλη Έκρηξη¹ και ότι η μαύρη τρύπα θα μειώσει την θερμότητα και θα καταλήξει σε μια Μεγάλη Κρίση².

Η θεωρία του Χόκινγκ έγινε δεκτή από την παγκόσμια κοινότητα των ειδικών επιστημόνων και ο ίδιος αναγνωρίστηκε ως ένας από τους πιο σημαντικούς αστροφυσικούς του κόσμου. Το Πανεπιστήμιο του Κέϊμπριτζ τον εξέλεξε καθηγητή και τον τοποθέτησε τιμητικά στην έδρα που κατείχε ο Νεύτων³ για 20 χρόνια, από το 1667.

Η αναπηρία του Χόκινγκ και η δίψα του για την επιστήμη και τη ζωή

Στα είκοσι ένα του και ενώ εργάζεται επικεντρωμένος στην έρευνά του, οι μύες του Χόκινγκ αρχίζουν να του δημιουργούν προβλήματα. Συνέπεια των προβλημάτων αυτών ήταν μια πτώση και ένα χτύπημα στο κεφάλι. Και τότε μαθαίνει, ότι έχει χτυπηθεί από την ασθένεια του κινητικού νευρώνα⁴, μια σοβαρή νευρολογική, θανατηφόρα πάθηση, με προσδόκιμο επιβίωσης από δύο ως πέντε έτη. Ο Χόκινγκ ανησύχησε για την πορεία της έρευνάς του και ρώτησε τι μπορεί να συμβεί με τον εγκέφαλό του. Ο γιατρός του τον διαβεβαίωσε, ότι η ασθένειά του δεν θα επηρεάσει τον εγκέφαλο και τις σκέψεις του.

¹ Η Μεγάλη Κρίση είναι ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσουν την μεγάλη οικονο-μική ύφεση, το κραχ του 1929-1932.

² Η Μεγάλη Έκρηξη είναι μια κοσμολογική θεωρία, η επικρατέστερη μέχρι σήμερα από τους ειδικούς. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή το Σύμπαν δημιουργήθηκε από μια υπερβολικά πυκνή και θερμή κατάσταση 13,8 περίπου δισεκατομμύρια χρόνια πριν.

³ Ο Ισαάκ Νεύτων (1643-1727) ήταν Άγγλος φυσικός, μαθηματικός, αστρονόμος, φιλόσοφος και θεολόγος. Ξεκινώντας από τις παρατηρήσεις του Γαλιλαίου και τους νόμους του Κέπλερ για την κίνηση των πλανητών, διατύπωσε τους τρεις νόμους της κίνησης και τον σημαντικό νόμο της βαρύτητας. Με την θεωρία της παγκόσμιας έλξης και τη θεωρία των χρωμάτων απαντήθηκαν θεμελιώδη ερωτήματα της φυσικής. Η συμβολή του στην ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας ήταν σημαντική.

⁴ Ο κινητικός νευρώνας ή αλλιώς αμυοατροφική πλευρική σκλήρυνση (ALS) είναι μια σοβαρή νευρολογική πάθηση, που προκαλεί μυϊκή αδυναμία και οδηγεί στον θάνατο. Εκείνος που πάσχει από την ασθένεια αυτή δεν μπορεί να περπατά, να μιλά, να αναπνέει, να καταπίνει και να κινεί το μεγαλύτερο μέρος του σώματός του. Το προσδόκιμο επιβίωσης του ασθενούς είναι συνήθως δύο έως πέντε χρόνια.

Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022

Ο Χόκινγκ συνέχισε με πάθος την ερευνητική εργασία του, ενώ η σύντροφός του αποφάσισε να μείνει μαζί του ακόμη και αν η κατάστασή του επιδεινωθεί. Παντρεύτηκαν και απέκτησαν τον πρώτο τους γιο τον Ρόμπερτ. Μετά την γέννηση της κόρης τους Λούσι ο Χόκινγκ ανέπτυξε την θεωρία του για την ορατότητα των μαύρων τρυπών και έγινε παγκόσμια γνωστός.

Ωστόσο, η κατάσταση της υγείας του συνέχισε να επιδεινώνεται. Δεν μπορεί να περπατήσει και αρχίζει να χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο. Την ίδια περίοδο περνά μια πνευμονία και ενώ βρίσκεται στο νοσοκομείο διαπιστώνεται, ότι πρέπει να υποβληθεί σε τραχειοτομή, η οποία του στερεί τη δυνατότητα της ομιλίας. Με την βοήθεια της ειδικής αγωγής μαθαίνει να χρησιμοποιεί ένα πίνακα ορθογραφίας, για να επικοινωνεί με την Elaine, την καινούργια νοσοκόμα του. Παράλληλα ένας Αμερικάνος ειδικός κατασκεύασε για χάρη του ένα ειδικό λογισμικό και του πρόσφερε ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή με ενσωματωμένη μια συσκευή σύνθεσης φωνής, για να μπορεί να επικοινωνεί και έγραψε το πρώτο του βιβλίο με τον τίτλο “A Brief History of Time” (Μια σύντομη ιστορία του χρόνου), το οποίο έγινε διεθνώς best seller.

Παράγοντες που βοήθησαν τον Χόκινγκ στην επιτυχία και στη ζωή

Ο Χόκινγκ διέψευσε τους γιατρούς, οι οποίοι, όταν αρρώστησε, του έδιναν προσδόκιμο επιβίωσης δύο χρόνια. Συνέχισε την επιστημονική του δυναμική παρουσία για πάνω από 50 χρόνια και παρέμεινε ένας σημαντικός αστροφυσικός επιστήμονας από τις παραδόσεις του και την έρευνα στο πανεπιστήμιο, καθώς και από το πλήθος των διαλέξεων που έδωσε, προσκεκλημένος από πανεπιστήμια και άλλους φορείς σε όλο τον κόσμο. Άφησε πίσω του σημαντικό επιστημονικό έργο και μεγάλο αριθμό βιβλίων, μελετών και άρθρων, αλλά και σημαντικά μηνύματα τόσο για τα άτομα με αναπηρία όσο και για τα άτομα χωρίς αναπηρία.

Ο Χόκινγκ ήταν ένα μεγαλοφυές άτομο. Αλλά στην επιτυχία σε ό,τι αφορά την επιστήμη και τη ζωή – θαύμα συνέβαλαν και κάποιοι άλλοι παράγοντες, τους οποίους. Ποιοι ήταν αυτοί;

α. Το πάθος του και η αγάπη για τη ζωή και τη δημιουργία. Ο ίδιος λέει ότι «όταν, το 1964, έμαθα για την ασθένειά μου και το προσδόκιμο επιβίωσής μου, αποδιοργανώθηκα, θύμωσα, πείσμωσα. Οι ελπίδες μου μηδενίστηκαν, αλλά δεν το έβαλα κάτω». Και συνεχίζει: «Επειδή κάθε μέρα μπορεί να είναι η τελευταία μου, διακατέχομαι από την επιθυμία να εκμεταλλευτώ με τον καλύτερο τρόπο κάθε λεπτό».

β. Η βοήθεια που είχε από τους δικούς του ανθρώπους. Ο ίδιος δηλώνει, ότι «πέτυχα μόνο χάρη στη σημαντική βοήθεια που έλαβα από τη γυναίκα μου, τα παιδιά μου, τους συναδέλφους μου και τους φοιτητές μου». Σε μια διάλεξή του ομολογεί, ότι «δεν θα ήταν ενδιαφέρον το σύμπαν αν δεν φιλοξενούσε τους ανθρώπους που αγαπάς», δείχνοντάς μας έτσι και τη σημασία και τη συμβολή της αγάπης στην υπέρβαση των εμποδίων που συχνά συναντούμε στη ζωή. Ο Χόκινγκ πίστευε, ότι ο άνθρωπος έχει απεριόριστες δυνατότητες, τις οποίες ανακαλύπτει ψάχνοντας, ερευνώντας ο ίδιος και όχι περιμένοντας βοήθεια από εξωγενείς παράγοντες. «Το πάθος της δημιουργίας δεν το κατέχουν οι οκνηροί, οι αναβλητικοί, οι μαλθακοί», έλεγε, «αλλά οι ανυπότακτοι, οι ανικανοποίητοι, οι άνθρωποι με ελεύθερο πνεύμα, που αντιμετωπίζουν τα πάντα εξαντλώντας κάθε δυνατότητα».

Συζήτηση – συμπεράσματα

1. Η περίπτωση του Χόκινγκ είναι μια ευκαιρία για προβληματισμό όλων μας ιδιαίτερα σήμερα, που λόγω των συνθηκών που βιώνουμε – πόλεμοι, ενεργειακή κρίση, ακρίβεια κ.ά. – πολλές φορές νιώθουμε ανασφάλεια και απογοήτευση. Ο Χόκινγκ μας δίδαξε, ότι δεν υπάρχουν όρια αν θέλουμε να πετύχουμε τα όνειρά μας, αρκεί να θέλουμε και να προσπαθούμε. Ο ίδιος έλεγε χαρακτηριστικά: «Θυμήσου να κοιτάς τα αστέρια και όχι τα πόδια σου. Προσπάθησε να καταλαβαίνεις ό,τι βλέπεις και να αναρωτιέσαι για το τι κάνει το σύμπαν να υπάρχει. Να είσαι περίεργος. Όσο δύσκολη κι αν φαίνεται η ζωή πάντα υπάρχει κάτι το οποίο μπορείς να κάνεις και να πετύχεις. Το μόνο που μετρά είναι να μην τα παρατάς».

Όλη του η ζωή ήταν ένα ενδιαφέρον πρότυπο και παράδειγμα πάθους για ζωή και δημιουργία. Γι' αυτό κατόρθωσε το ακατόρθωτο: Καθηλωμένος σε ένα αναπηρικό αμαξίδιο, χωρίς ομιλία, χωρίς κίνηση, με ακατανίκητη θέληση και προσπάθεια που υπερέβαινε τις δυνατότητες και τα όρια του κοινού ανθρώπου και άγγιζε τα όρια του υπεράνθρωπου, ερεύνησε το σύμπαν, διατύπωσε για πρώτη φορά τη θεωρία των μαύρων τρυπών και άνοιξε δρόμους για περαιτέρω έρευνα και μελέτη στους συναδέλφους του.

2. Παράλληλα, με το παράδειγμά του, έδειξε στα άτομα με αναπηρία πώς πρέπει να αισθάνονται και να λειτουργούν, για να πετύχουν στη ζωή. Όχι ηττοπάθεια. Όχι απογοήτευση.

Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική, Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), Τεύχος 13, 2022

Όχι παραίτηση από την προσπάθεια. Με επιμονή και πάθος μπορούν να υπερβαίνουν τις δυσκολίες και να πραγματοποιούν τα όνειρά τους.

Ο ίδιος σε μια εμπνευσμένη διάλεξή του στην Αμερική, όταν τον κάλεσαν για να του απονεύμουν ένα βραβείο είπε: «Δεν πρέπει να υπάρχουν όρια στην ανθρώπινη προσπάθεια. Είμαστε όλοι διαφορετικοί. Και η άσχημη ζωή μπορεί να δείξει πως υπάρχει πάντα κάτι που μπορείς να κάνεις και να πετύχεις σε αυτό. Όσο υπάρχει ζωή υπάρχει ελπίδα».

3. Ο Χόκινγκ εξέπεμψε ένα σημαντικό μήνυμα και σε όλους εμάς, τους – σε εισαγωγικά – «υγιείς». Είναι σαν να μας λέει: Να θυμάστε, ότι όλοι εσείς είστε εν δυνάμει ανάπηρα άτομα. Σταματήστε να θεωρείτε τα άτομα με αναπηρία ως άτομα δεύτερης κατηγορίας και να συντηρείτε έτσι την αρνητική προκατάληψη και την απορριπτική στάση της κοινωνίας. Να θυμάστε, ότι «τα άτομα με αναπηρία μπορούν να εξελίσσονται και να διαπρέπουν. Αρκεί εσείς και η πολιτεία να το πιστέψετε αυτό και να τους δίδετε την υποστήριξη και τις ευκαιρίες που χρειάζονται και δικαιούνται».

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

Δροσινού, Μ. (2022). Εγχειρίδιο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. OPPOTUNA. Πάτρα.

Χρηστάκης, Κ. (2011). Η Εκπαίδευση των Παιδιών με Δυσκολίες. Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή. Τόμος Β΄. Κεφάλαιο 4 και 7. Διάδραση. Αθήνα.

Καργάδου, Α. ALS – Νόσος του κινητικού νευρώνα. Στο <https://www.iatropedia.gr>. Ανασύρθηκε 15/11/2022.

Κιριακίδης, Χρ. (2021). Η Μεγάλη Έκρηξη – Η Θεωρία για τη Γέννηση του Σύμπαντος. Στο You Tube. Ανασύρθηκε 15/11/2022.

Frintman, M. Η Παγκόσμια Οικονομική Ύφεση 1929. Τα αίτια. Στο [https:// el.Wikipedia](https://el.Wikipedia). Ανασύρθηκε 16/11/2022.

<https://el.Wikipedia.gr> Ισαάκ Νεύτων. Ανασύρθηκε 18/11/2022

Abstract

People with disabilities have been around for as long as humans have existed. Disability is intertwined with disease and accidents. One such person was Stephen Hawking, a living example of adaptability and passion for life and creation. A universally disabled man confined to a wheelchair defied doctors who gave him two years to live and managed to raise a family and become recognized as one of the most important astrophysicists of the time. Was his theory of “Black holes” ground-breaking and paved the way for his colleagues to further research and study the universe. His whole life and scientific work is an example to follow both for disabled people and for all of us “healthy”.

Keywords

disability, genes, accidents, life expectancy, family, astrophysicist, passion for the life and creation

Kostas Christakis

Special Paredros

of the Pedagogical Institute